

Suomen luterilaisten ja baptistien IX oppikeskustelut verkkokokouksena 13.1.2022 - Kirkkona eläminen korona-aikana ja kristillisen perinteen välittäminen eteenpäin

Finlands svenska baptistsamfund, Suomen Baptistikirkko ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko järjestivät yhdeksännen teologisen neuvottelun 13.1.2022 koronapandemian kiihtymisen vuoksi etäkokouksena. Edelliset kahdeksan keskustelua on käyty vuosina 1997, 2000, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015 ja 2018. Neuvottelun aiheena oli tällä kertaa ”kirkkona eläminen korona-aikana ja kristillisen perinteen välittäminen seuraaville sukupolville käytännöllisestä ja teologisesta näkökulmasta”.

Neuvotteluun osallistuivat Finlands svenska baptistsamfundista yhdyskunnanjohtaja Peter Sjöblom, TM Sara Högberg ja pastori Mikael Kallman, Suomen Baptistikirkosta kirkonjohtaja Jari Portaankorva ja päätoimittaja Maija Latvala sekä Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta piispa Matti Repo, kirkkoherra TT Jouko Ala-Prinkkilä, TT tutkijatohtori Laura Kallatsa, diakoni Luisa Tast ja johtava asiantuntija Tomi Karttunen (siht.).

Teemaa käsiteltiin käytännöllisestä näkökulmasta TT *Laura Kallatsan* (lut.) ja *Sara Högbergin* (bapt.) esitysten pohjalta. Kallatsan lähtökohtana oli kolme kysymystä: Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, miten uskonnollisuus siirtyy suomalaisissa perheissä sukupolvelta toiselle? Miten koronapandemia on vaikuttanut suomalaisten uskonnollisuuteen? Miten koronapandemia on mahdollisesti vaikuttanut uskonnon jatkuvuuteen ja katkoksiin perheissä? Vastausta etsittiin kahden akateemisen tutkimushankkeen pohjalta: uskonnon välittyminen sukupolvelta toiselle sekä hengellinen yhteys koronapandemian aikana.

Laura Kallatsan mukaan tutkimus osoittaa, että uskonto välittyy paremmin sukupolvelta toiselle niissä perheissä, joissa uskonnosta puhutaan avoimesti. Erilaiset elämän kriisit ja poikkeukselliset tapahtumat, kuten koronapandemia, voivat osaltaan rohkaista keskustelemaan itselle merkityksellisistä asioista perheenjäsenten kanssa. Henkilökohtainen, turvallinen usko sekä lämmin jumalakuva auttavat vaikeissa elämäntilanteissa. Korona-aikana seurakuntalaisia näyttävät tukevan erityisesti ehtoollinen yhteisöllisenä ja rukous henkilökohtaisena riittinä. Pandemian aikana moni koki kuitenkin tahtomattaan siirtyneensä osallistujasta sivusta seuraajaksi. Pandemia on horjuttanut ennen kaikkea uskonnon rakenteita. Osallistuminen itselle tärkeän kirkon tai uskonnollisen yhteisön toimintaan ei ole ollut samalla tavalla mahdollista kuin normaalioloissa. Toisaalta samaan aikaan sisällölliset tekijät, kuten henkilökohtainen rukouselämä, ovat voineet vahvistua. Uudenlaisessa tilanteessa dynaamisia ratkaisuja tehneissä seurakunnissa ja perheissä uskonnollinen perinteensiirto lienee helpompaa kuin siellä, missä muutoksiin on suhtauduttu jäykän staattisesti.

Kristillisen tradition eteenpäin välittämisen näkökulmasta *Sara Högberg* summasi seuraavat kohdat pro gradu-tutkielmansa pohjalta, joka pohjautui ruotsinkielisten baptistinuorten syvähaastatteluihin Suomessa: 1) Vanhempien varustaminen, niin että he voivat välittää tradition eteenpäin lapsilleen, 2) tehdä mahdolliseksi, että eri ikäryhmät voivat rakentaa suhteita toisiinsa, 3) nähdä nuoret, kuunnella heitä ja uskaltaa puhua elämästä ja uskosta heidän kanssaan, 4) tarjota nuorille kontakteja toisiin samassa iässä tai elämäntilanteessa oleviin, 5) antaa vastuuta lapsille ja nuorille kirkossa, mutta se pitää tehdä vastuullisesti, 6) elää kuten opetamme ja 7) nuoria tulee pitää avoimella kädellä: heitä ei tule pakottaa vaan esimerkiksi antaa heidän mennä ja luottaa, että he palaavat takaisin osaksi kristillistä ja baptistista traditiota. Ruotsinkielisillä baptisteilla pienet piirit ovat sekä etu että rasite.

Yhdessä todettiin, että kristillisen perinteen välittäminen nuorille sukupolville on vaikeutunut moniarvoisessa yhteiskunnassa. Kristillinen kasvatus ja kristillisen uskon välittäminen edellyttää voimien yhdistämistä entistä enemmän esimerkiksi ekumeenisessa lapsi-, nuoriso-, koulu- ja perhetyössä. Tärkeintä on kristillisen uskon, ei tietyn tradition välittäminen eteenpäin. Kristillisten perinteiden tulisi rikastaa ja tukea toinen toistaan, ei kiistellä tavalla, joka nakertaa yhteyttä ja yhteistä tehtävää. Se mikä näyttää toimivan perheen keskellä näyttäisi toimivan myös seurakuntien kasvatustoiminnassa: uskon asioista puhuminen, turvallisuus ja läheisyys, rakenteet ja tunteita ja kokemuksia tarjoavat sisällöt, joustavuus ja dynaamisuus. Tärkeätä on myös elää niin kuin opettaa, kuunnella ja antaa oikein vastuuta lapsille ja nuorille. Nuorten keskuudessa on nykyisin havaittavissa aikamoinen muutos, erityisesti suhteessa sosiaaliseen ulottuvuuteen. On vaikeuksia ryhmäytymisessä. Korona-aikana on korostanut tätä. Yhteyden luomiseksi pitäisi osata keskustella, olla vuorovaikutuksessa nuorten kanssa sekä lukea myös heidän käytöksestään olennaisia piirteitä, luoda rakenteita ja läheisyyttä, dynaamisuutta.

Teologisesta näkökulmasta aihetta käsiteltiin dosentti *Tomi Karttusen* (lut.) ja *Maija Latvalan* (bapt.) alustusten pohjalta. Karttunen esitti katsauksen kirkkojen elämän murrokseen Euroopassa ja yleensä läntisessä maailmassa sekä kuvasi missionaalista, evankeliumin välittämiseen maallistuneissa yhteiskunnissa tähtäävän kirkollisen toimintakulttuurin muutosta sekä pohti lopuksi kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja yhteisöllisyyden tarvetta korona-pandemian ajan kokemusten valossa.

Tomi Karttusen mukaan kasvavien etelän kirkkojen rooli tulee tulevaisuudessa vahvistumaan entisestään. Luoteis-Euroopan ja Pohjois-Amerikan kirkkoilla on edelleen suurimmat taloudelliset voimavarat, vaikka ne ovat vähenemässä jäsenmäärän kutistuessa. Tarvitaan vuorovaikutusta etelän kasvavan kristillisyyden kanssa. Missionaarinen käänne asennetasolla on ainakin osittain jo toteutunut eurooppalaisissa kirkkoissa. Julistaminen ja evankeliumi muuttavana voimana, kutsuna Jeesuksen oppilaaksi ja seuraajaksi kuuluvat yhteen. Kristityksi tulemisessa on kyse prosessista. Tärkeätä on seurakunnan toiminnan tarkoitustietoisuus. Toimintatyylit voivat vaihdella. Olennaista on keskittyä siihen, mikä tekee kirkon ainutlaatuiseksi. Mitä ihmiset etsivät ja mitä se on, mitä he eivät voi löytää muualta? Tulee olla selkeä, mutta antaa myös tilaa. Keskeistä on Jumalan rakkauden kokonaisvaltainen ja koskettava välittäminen, evankeliumin ja Jeesuksen ympärille ryhmittäminen. Tarvitaan myös hyvää teologiaa ja apologetiikkaa, läsnäoloa yhteiskunnassa sekä innoittavia aikuisen kristityn malleja.

Kolmiyhteisen Jumalan lahjoittama pelastus on tarjolla ihmissanassa kuultavan Jumalan sanan kautta sakramenttaalisesti – perusmallina Raamattu ja sen pohjalta julistettu evankeliumi ja sakramentit näkyvänä sanana. Ruumiskin pääsee sakramentissa osalliseksi sanan pyhittämästä uuden luomisen todellisuudesta. Kristillisen uskon ja perinteen välittämisessä eteenpäin korostuu kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja persoonallisen, luottamusta ilmentävän ja luovan kontaktin tärkeys: koti, lähiympäristö, seurakunta ja koulu. Uutta rohkeutta ja käytännöllistä vertaistukea tarvitaan kristillisen kasvatuksen renessanssin aikaansaamiseksi. Korona-aika on tuonut haasteita yhteisöllisyyden toteutumiselle, vaikka digitaalisesti yhteisöllisyyttä on pyritty ruokkimaan. Konevälitteinen yhteys ei korvaa ihmisen välitöntä läsnäoloa. Armon ja rakkauden evankeliumi ja sen sisältämä toivo on silti läsnä pandemian aikana.

Maija Latvala totesi, että herätyskristillisissä piireissä mietitään paljon sitä, miten voimme välittää kristillistä ”syväidentiteettiä” eli Jeesuksesta ja Jumalasta käsin avautuvaa identiteettiä, joka on muiden identiteettien taustalla. Kulttuurin kautta muodostunut osaidentiteetti voisi sitä kautta

syventyä heijastumaan taustalla olevaa perustaa. Herätyskristillisyydessä puhutaan opetuslapseuttamisesta tässä yhteydessä.

Tulee luoda vaihtoehtoisia kertomuksia syvenevästä prosessista, elämästä pyhiinvaelluksena, tiellä olemisena. Pinnallisen kiltteyskasvatuksen sijaan pitäisi päästä sen kaltaiseen malliin, että hyväksytään se, että nuori kohtaa elämässä monenlaisia vaikeita asioita, mutta syväidentiteetti voi olla syventynyt siinä määrin, että kun hän kohtaa näitä haasteita, hän voi ratkoa niitä identiteettinsä pohjalta. Kypsymätön opetuslapseus on nähty pääsyyinä sille, että nuoret jättävät seurakunnan ja vieraantuvat uskosta. Seurakunnat ovat kadottaneet kykynsä tukea syväidentiteetin muodostumista eli ”resilienttiä opetuslapseutta”. Ympäristö tarjoaa lukemattomia palikoita sille, että voi rakentaa identiteettiään. On vapauttavaa, että on identiteetti, joka annetaan, mutta joka ei ole ahdas ja kapeuttava.

Yhdessä todettiin, että yhteiskunnallisten ja kirkollisten polarisaatioiden keskellä tarvitaan yhteisen pohjan etsimistä, keskusteluyhteyden rakentamista sekä yhteistä tekemistä liittyen uskon ydinasioihin. Tällöin ajatellaan esimerkiksi rukouselämän syventämistä ja evankeliumin tarjolla pitämistä, yhteistä todistusta ja palvelua. Suunnan tulisi olla lähemmäksi Kristusta, lähemmäksi toisia kristittyjä ja sitä kautta kohti ihmisiä yleensä. Näin voitaisiin rakentaa yhteyttä ja kaivattua yhteisöllisyyttä. Se olisi kristillisen syväidentiteetin ja ekumeenista yhteyttä rakentavan asenteen mukaista. Seurakunnissa tarvitaan sekä syventävää että avaavaa toimintaa – kaksoisstrategiaa. Tarvitaan opetuslapseuttamista, mutta myös tilan antamista kyselemiselle, tiellä kulkemista yhdessä. Suojautumisen tarve ja manipuloinnin pelko aiempien negatiivisten kokemusten pohjalta kuitenkin voivat estää mukaan tuloa seurakunnan toimintaan ja uskon syvenemistä tuossa yhteydessä. Ihmisiä pitää aidosti kuulla kynnyksen madaltamiseksi.

Teologisen dialogin tulevaisuudesta todettiin, että tulisi jatkaa oppikeskusteluja, mutta samanaikaisesti tulisi pyrkiä löytämään keinoja tukea paikallisekumeenista kehitystä. Mitkä ovat mahdollisuudet kehittää käytännöllistä yhteistyötä? Mitä tarpeita on ja mitä mahdollisuuksia niiden toteuttamiseen? Ensi kerralla, jolloin kokoonnumme Suomen Baptistikirkon kutsumana, voisimme pohtia, mitä yhteinen todistus sanoin ja teoin ja sen kehittäminen voi konkreettisesti merkitä. Teemaa on käsitelty äskettäin esimerkiksi roomalaiskatolisen kirkon ja baptistien kansainvälisessä dialogissa. Sitä tulisi hahmotella sekä yhteisen teologisen pohjan että käytännön yhteistyön, myös diakonisen mission näkökulmasta.